

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten
103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.nm@regeringskansliet.se

Remissvar om Europeiska kommissionens förslag till revidering av ramdirektivet för vatten (2000/60/EC), prioämnesdirektivet (2008/105/EC) och grundvattendirektivet (2006/118/EC)

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen välkomnar förslagen till revideringar av ramdirektivet för vatten, grundvattendirektivet och prioämnesdirektivet som bland annat innebär uppdaterade ämneslistor med gränsvärden samt möjlighet att övervaka kombinationseffekter med effektbaserade metoder. Detta menar vi ger bättre underlag för att vidta åtgärder för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Vi välkomnar särskilt att europeiska kemikaliemyndigheten, Echa, framöver ges en roll i prioriteringen av ämnen och utarbetande av gränsvärden samt att EU-kommissionen ges möjlighet att uppdatera ämneslistorna med dess gränsvärden genom delegerade akter.

Vi vill också framföra följande:

- Kemikalieinspektionen förordar att uppdateringen av ämneslistorna tidigareläggs, bland annat beroende på att en omvärdering av gränsvärdet för PFAS24 behöver göras så snart det finns bättre kunskap om hur man bestämmer de ingående ämnens relativa toxicitet.
- Kemikalieinspektionen vill understryka vikten av att Echa får ökade resurser för att kunna genomföra sitt utökade uppdrag.
- Kemikalieinspektionen anser att det finns svårigheter med att inkludera ämnesgruppen bekämpningsmedel och tillhörande gränsvärde på listan över prioriterade ämnen och anser att ämnesgruppen bättre hanteras som en del av de särskilda förorenande ämnena.
- Kemikalieinspektionen tror att det i Sverige trots föreslagna förändringar i datatillgänglighet kommer att saknas förutsättningar för att fullt ut uppnå direktivens mål, bland annat beroende på brister i verksamheternas egenkontroll och recipientkontroll.

Synpunkter

Kemikalieinspektionen välkomnar förslaget till uppdatering av ramdirektivet för vatten och dess dotterdirektiv. Vi ser positivt på förslaget att listan över prioriterade ämnen och dess gränsvärden framöver ska uppdateras genom delegerade akter. På så sätt kan man förhoppningsvis snabbare ta om hand nya kemikalierisker men också ta bort ämnen från listan som inte längre behöver övervakas i samma utsträckning. Detta bedömer vi ger bättre underlag för att vidta relevanta åtgärder för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. I och med att det vetenskapliga underlaget inför revideringen inte var tillgängligt i sin helhet vid publiceringen av kommissionens förslag förordar vi dock att nästa uppdatering av ämneslistorna och deras gränsvärden tidigareläggs. Förslagsvis görs nästa uppdatering om tre år i stället för om sex år.

Det är också positivt att europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) föreslås få en central roll i arbetet med att ge vetenskapligt stöd och ta fram och uppdatera gränsvärden, både för prioriterade ämnen och för särskilda förorenande ämnen. Genom att samla bedömningen av kemikalierisker enligt flera relevanta EU-lagstiftningar vid Echa blir processerna förhoppningsvis mer effektiva – i linje med ambitionen i EU:s kemikaliestrategi. För att klara detta uppdrag krävs dock att Echa verkligen får de förstärkta resurser som föreslås. Förslaget innebär en utökning av arbetsuppgifterna för riskbedömningskommittén (RAC) som därför också kan behöva förstärkas eller omorganiseras.

Kemikalieinspektionen stödjer att de särskilda förorenande ämnen som identifieras i medlemsstaterna föreslås listas i en databas vid Echa och att EU-kommissionen också vid behov kan fastställa harmoniserade gränsvärden för dessa ämnen. Detta tror vi kan minska dubbelarbetet och utjämna skillnader mellan medlemsstaterna i hur status bedöms.

Kemikalieinspektionen ser också positivt på att det öppnas en möjlighet för övervakning av kombinationseffekter via effektbaserade metoder eftersom det är den sammanlagda exponeringen som har betydelse för de effekter vi ser i miljön och på människors hälsa.

Kemikalieinspektionen tycker det är bra att mätdata från miljöövervakningen görs mer tillgängliga för EU-institutionerna, medlemsstaterna och allmänheten. Men Vattenmyndigheternas redovisningar av data från föregående förvaltningscykel visar på att recipientdata fattas för flera vattenförekomster och vi tror att det trots de nu föreslagna förändringarna i direktiven saknas förutsättningar i Sverige för att fullt ut nå direktivens mål. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, liksom vattendirektivets krav på god kemisk och ekologisk status, uppnås först då gränsvärdena, underlagsdata för dessa samt miljöövervakningsdata blir operationella inom juridisk tillämpning. Ett av de stora problemen hittills med implementeringen av vattendirektivet och dess dotterdirektiv i Sverige är att miljöövervakningsdata och EU:s normsättning inte enkelt kunnat användas som stöd för villkorsförslag, kontrollprogram för företagen

och åtgärdsprogram från Vattenmyndigheterna. Detta beror bland annat på brister i verksamheternas egenkontroll och recipientkontroll som i sin tur delvis beror på att verksamheternas miljötillstånd sällan omprövas. För att de nya översynade gränsvärdena och arbetet kring särskilda förorenande ämnen ska få genomslag i praktiken är en förutsättning därför att data blir enkelt tillgängliga och kan utgöra grunden för kraven i företagets egenkontroll och i kraven om recipientkontroll.

Gränsvärde PFAS24

Kemikalieinspektionen välkomnar att fler PFAS inkluderas bland de prioriterade ämnena. Det föreslagna gränsvärdet för summan av 24 PFAS i ytvatten och grundvatten är framräknat med hjälp av relativa potensfaktorer (RPF) som bestäms utifrån effekter på levern hos hanråttor. Även om detta troligtvis inte är den mest känsliga effekten anser vi att tillvägagångssättet är rimligt utifrån dagens kunskapsläge. Vi vill dock understryka att när det i en relativt nära framtid kommer att finnas motsvarande RPFs för mer relevanta effekter, till exempel immunotoxicitet, så bör de relativa potensfaktorerna, och därmed även gränsvärdet, omvärderas.

Utifrån direktivtexten antar vi att det föreslagna gränsvärdet för PFAS24 när det gäller ytvatten är tänkt att gälla enbart för dricksvattentäkter och inte övriga ytvatten där i stället biotagränsvärdet bör gälla. Kemikalieinspektionen håller med om detta och tycker att det bör förtydligas i en fotnot.

Gränsvärde bekämpningsmedel

Kemikalieinspektionen anser att det finns flera oklarheter när det gäller det för ytvatten föreslagna nya gränsvärdet för summan av samtliga verksamma ämnen i bekämpningsmedel (Annex 1, del A, (70)). Oklarheterna gäller:

- Vilka vattenförekomster som omfattas. Gränsvärdet bör enbart gälla dricksvattentäkter, något som inte framgår av förslaget.
- Gränsvärdets innebörd. Gränsvärdet är inte framtaget enligt samma metodik som övriga gränsvärden. Summaparametern infördes ursprungligen i det tidigare dricksvattendirektivet (98/83/EG) med utgångspunkt att växtskyddsmedel inte alls ska förekomma i dricksvatten och halten är tänkt att motsvara noll. Nivån sattes utifrån analysmöjligheterna vid tiden för införandet.
- Ingående ämnen. Enligt fotnot 29 omfattar parametern alla verksamma ämnen i växtskyddsmedel och biocidprodukter inklusive relevanta metaboliter, nedbrytningsprodukter och reaktionsprodukter. Denna definition omfattar även naturligt förekommande organiska ämnen som mjölksyra, ättiksyra, myrsyra, fettsyror och oorganiska ämnen som kalk, väteperoxid, kväve och koldioxid. Med förslagets nuvarande utformning, där gränsvärdet föreslås gälla för samtliga ytvatten, skulle det således kunna innebära att ytvatten som naturligt är rika på organiskt material eller är kalkhaltiga inte skulle uppnå god kemisk status. Detta skulle motverka direktivets syfte med att lista ämnen som utgör en signifikant risk i majoriteten av EU-länderna för att identifiera behov av åtgärder.

Oaktat detta instämmer vi i att det är värdefullt att beakta kombinationseffekter av bekämpningsmedel (och andra ämnen), men menar att summaparametern i stället skulle kunna inkluderas i Annex II Del C som listar harmoniserade gränsvärden för särskilda förorenande ämnen. En fotnot skulle då kunna förklara vilka ämnen gränsvärdet gäller, till exempel summan av de bekämpningsmedel som är prioriterade ämnen och som identifierats som särskilda förorenade ämnen i den aktuella dricksvattenförekomsten. Effektbaserade metoder som tar hänsyn till olika bekämpningsmedels toxiska egenskaper skulle kunna användas som komplement. Förslagsvis kunde ett sådant angreppssätt prövas via bevakningslistan för ytvatten.

Gränsvärde aklonifen

Gränsvärdet för bekämpningsmedlet aklonifen i ytvatten (0,6 µg/l) överskrider gränsvärdet för summan av samtliga bekämpningsmedel (0,5 µg/l). I dricksvattentäkter bör därför gränsvärdet för aklonifen sättas till 0,5 µg/l, i likhet med förfarandet för bekämpningsmedlet glyfosat.

I detta ärende har generaldirektören Per Ängquist beslutat. Maria Linderoth har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Stefan Gabring, Edda Hahlbeck, Bert-Ove Lund och juristen Margaretha Svenning deltagit.

Per Ängquist

Maria Linderoth